

УДК 35.076:375.147:004.02

С. Найдюк

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Проаналізовано існуючий стан механізму прийняття управлінських рішень в органах державної влади. Запропоновано використання новітніх інформаційних технологій як сучасного механізму покращення процесу прийняття управлінських рішень, що надасть можливість накопичувати, обробляти, аналізувати, та як результат, отримувати очікуваний ефект у вигляді виважених державних управлінських рішень.

Ключові слова: державне управління, інформаційні технології, прийняття рішень, управлінські рішення, органи державної влади.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивною інформатизацією всіх сфер його діяльності. Інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв і високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства. Національна інформаційна інфраструктура, створена з урахуванням світових тенденцій і досягнень, сприятиме рівноправній інтеграції України у Світове співтовариство. В умовах інтенсивного інформаційного обміну на внутрішньодержавному й міжнародному рівнях саме інформаційне середовище держави, в якому відбуваються і розвиваються суспільні відносини, стає одним із найважливіших чинників конкурентоспроможності для будь-якої країни світу. Цей факт зумовлює необхідність широкого використання інформаційних технологій у всіх напрямках розвитку суспільства, насамперед у сфері державного управління. Використання інформаційних технологій надає принципово нових можливостей для підвищення ефективності роботи органів державного управління та місцевого самоврядування. Формування інформаційної та аналітичної бази для прийняття управлінських рішень на державному рівні є нагальною потребою і полягає у створенні єдиної державної інформаційної системи, яка б охоплювала всі рівні публічної влади і давала змогу вирішувати весь спектр завдань, що потребують інформаційного та аналітичного забезпечення.

Сукупність створених на підставі Конституції та законів України органів державної влади і органів місцевого самоврядування, що забезпечують захист прав, свобод та законних інтересів громадян, безпеку держави і суспільства, вирішують питання соціально-економічного та культурного будівництва, утворює систему органів публічної влади. Для більш ефективної роботи цих органів влади треба активізувати роботу з вирішення назрілого питання застосування новітніх інформаційних технологій, що нададуть можливість виробляти інформацію для її аналізу та прийняття на його основі виваженого управлінського рішення.

Отже, актуальність теми визначається важливістю використання інформаційних технологій у процесах розроблення, прийняття та впровадження державних управлінських рішень, що сприятиме процесу реформування державного управління та розвитку відповідної сфери державної політики.

Особливе місце в наукових дослідженнях, які активізуються з кожним роком, займає прийняття державних управлінських рішень. Увагу проблемі прийняття державних управлінських рішень із використанням новітніх інструментів інформаційних технологій приділено багатьма сучасними іноземними та українськими дослідниками.

А. Бондаренко вважає, що прозорість у діяльності органів влади України і підзвітність перед громадськістю, її участь у процесі прийняття рішень за допомогою використання інформаційних технологій дадуть змогу державі ефективніше будувати інформаційні канали для громадськості, забезпечувати контроль за їх виконанням у режимі on-line і тим самим підвищить відповідальність уряду [1].

Для успішного та результативного впровадження інформаційно-комунікаційних інновацій у діяльність органів влади необхідна відповідна державна політика, спрямована на створення умов для виробництва, збереження, поширення та комплексного використання всіх видів державних інформаційних ресурсів, вільного доступу до них громадян та організацій всіх форм власності, на підвищення ефективності діяльності органів державної влади, управління та місцевого самоврядування.

О. Гора вважає, що будь-яка система організаційного управління, зокрема й державного, не може працювати без інформації про стан керованого об'єкта і зовнішнього середовища, без передачі інформації про прийняті управлінські рішення. Визначення оптимальних об'ємів інформації, що надходить від різних органів управління, оптимального розподілу потоків інформації в часі і просторі є необхідною умовою ефективного функціонування інформаційних систем організаційного управління [2].

Н. Шпак, О. Венгер вважають, що впровадження новітніх інфокомунікаційних технологій дасть змогу пришвидшити реалізацію поставлених цілей через скорочення часу на передавання та отримання інформації, а також зменшення паперової роботи завдяки електронним носіям інформації. Впровадження інфокомунікаційних технологій у публічну адміністрацію дасть змогу швидко оптимізувати публічне адміністрування: знизити витрати на утримання держави, прискорити взаємодію органів влади між собою, з юридичними та фізичними особами [3].

Практичне впровадження та застосування інформаційних технологій як інструментів прийняття управлінських державних рішень та як константи реформування системи державного управління в Україні потребує на сьогодні додаткових досліджень.

Основна мета статті полягає в аналізі існуючих механізмів прийняття управлінських рішень в органах державної влади та розробці рекомендацій щодо впровадження новітніх інформаційних технологій як сучасних інструментів прийняття управлінських рішень на прикладі Міністерства доходів і зборів України.

Інформаційні технології (далі – ІТ) з кожним роком все більше впливають як на економічне, так і на повсякденне життя людей. Досягнення стабільності економічного зростання та розвитку галузей економіки, а також державного управління на всіх рівнях пов'язані з розвитком ІТ.

ІТ – це потужний інструмент впливу на розвиток держави й суспільства і реальний сектор промисловості, який може виступити “локомотивом” не лише розвитку економіки загалом, але й змін у політичному та суспільному житті країни.

Інформаційні технології – процес, що використовує сукупність методів і засобів реалізації операцій збору, реєстрації, передачі, нагромадження й опрацювання інформації з урахуванням програмно-апаратного забезпечення на вирішення управлінських завдань економічного об'єкта.

Інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) часто використовується як синонім до інформаційних технологій, хоча ІКТ – це загальніший термін, який наголошує на ролі уніфікованих технологій та інтеграції телекомунікацій. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо- і відеобробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу.

На сьогодні реалізація державної політики у сфері ІКТ, складовою яких є ІТ, ґрунтується на комплексі нормативно-правових актів: Законах України “Про Національну програму інформатизації” [4], “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [5], “Про телекомунікації” [6], “Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції” [7], Розпорядження КМУ “Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні” [8], низки актів уряду та відомств, що забезпечують реалізацію цих законів. Також окремими законами України та актами уряду визначені шляхи надання адміністративних послуг, розбудови систем електронного урядування, створення загальнодержавних інформаційних систем у різних сферах суспільного життя.

Згідно зі звітом “Вимірювання інформаційного суспільства” Міжнародного Союзу Електрозв'язку (далі – МСЕ) ООН, Україна займає 68 місце в світі з розвитку ІКТ. Усього рейтинг охоплює 157 країн. Лідером вже третій рік поспіль є Корея, на 2-у місці – Швеція, Ісландія – на 3-у. США перебуває на 17-у місці індексу ІКТ, Польща – на 37-у місці. Росія – на 40-у [9].

Однією із причин невисокого місця України в міжнародних рейтингах є нерівномірність доступу до ІКТ в регіонах, що підтверджують результати аналізу конкурентоспроможності України, проведеного Фондом “Ефективне управління” у співпраці зі Всесвітнім Економічним Форумом за 2012 р., які свідчать, що за основними складовими конкурентоспроможності національної економіки, які впливають на розвиток інформаційного суспільства в Україні все ще існує нерівномірність у розвитку ІКТ регіонів, зокрема за показниками ефективності застосування ІКТ у держсекторі та бізнесі.

При поточних темпах розвитку ІКТ в Україні відставання від інших країн буде зберігатися. Це свідчить про недостатність заходів державної політики та розуміння важливості високих темпів розвитку інформаційного суспільства [10].

Вийти на якісно новий рівень прийняття управлінських рішень дає змогу інформаційне забезпечення діяльності управлінських структур, що є визначальним чинником обґрунтованості прийнятого рішення та ефективності функціонування системи управління.

Головна умова правильності прийнятих рішень – це вичерпна поінформованість. Сучасні інформаційні системи організаційного управління призначені допомагати фахівцям, керівникам, які ухвалюють рішення, на основі отриманої ними своєчасної, достовірної та у необхідній кількості інформації. Досягається це шляхом переходу на нові інформаційні технології.

Основною метою інформаційних технологій є отримання у вигляді переробки первинних даних інформації нової якості, з урахуванням якої виробляються оптимальні виважені управлінські рішення. Це досягається з допомогою інтеграції

інформації, забезпечення її актуальності і несуперечливості використання сучасних засобів на впровадження та функціонування якісно нових форм інформаційної підтримки діяльності органів державної влади.

Процес ухвалення управлінських рішень сприймається як основний вид управлінської діяльності, тобто як сукупність взаємозалежних, цілеспрямованих і послідовних управлінських дій, які забезпечують реалізацію управлінських завдань.

Мету й тип діяльності органів державної влади визначають їх інформаційна система і автоматизація інформаційної технології, і навіть вид оброблюваного і виробленого інформаційного продукту, з урахуванням якого приймається оптимальне управлінське рішення.

Ефективність прийняття управлінських рішень за умов функціонування інформаційних технологій у органів державної влади обумовлена використанням різноманітних інструментів аналізу фінансово-господарської діяльності.

Основними функціями управлінського апарату органів державної влади є аналіз ситуацій їх діяльності та прийняття рішень на стратегічному і короткотерміновому плануванні.

Використання інформаційних технологій сприяє поліпшенню якості перероблюваної інформації та веде до зменшення термінів її обробки.

Для широкомасштабного використання інформаційно-комунікаційні технології у сфері державного управління з метою підвищення ефективності використання інформації і знань для прийняття управлінських рішень, задоволення інформаційних потреб громадян, та створення передумов переходу на шлях побудови інформаційного суспільства, потрібно подолати такі проблеми, як:

- низький рівень інформаційної культури державних службовців;
- відсутність програм щодо розвитку інформаційної культури державних службовців;
- недофінансування та нераціональне витрачання коштів, нестача кваліфікованих кадрів;
- відсутність конкретних, детальних науково обґрунтованих планів реалізації програм використання інформаційних технологій в державному управлінні;
- відсутність синхронізованого плану робіт, програм, державних органів (організацій), задіяних в інформатизації;
- нестача технічних засобів для проведення досліджень та розробки якісного спеціалізованого програмного забезпечення;
- корупція, що гальмує розвиток та впровадження ІТ в управлінні державними процесами.

Переваги використання ІТ в органах державної влади:

- прозорість діяльності влади;
- підвищення довіри населення до діяльності державних органів;
- зменшення витрат коштів та часу на реалізацію стратегічних, масштабних завдань;
- підвищення продуктивності праці;
- наближення до європейських стандартів у сфері надання послуг;
- доступ до послуг держави в режимі 24/7/365;
- своєчасне та повною мірою надання послуг громадянам та бізнесу і, як наслідок, забезпечення наповнення дохідної частини бюджету;

- чітко та своєчасне реагувати на зміну нормативних документів та зосередження уваги на майбутніх глобальних завданнях;
- створення іміджу України як ІТ-держави [11 – 13].

Висновки

Удосконалення роботи державних органів шляхом використання інформаційних технологій відбувається на низькому рівні і полягає тільки у тому, що документи циркулюють в організаціях не на паперових носіях, а в електронному вигляді. Про застосування інформаційних систем поки що не йдеться. Інтерес до нового, до освоєння надзвичайних можливостей сучасних інформаційних технологій дуже високий, але високий і психологічний бар'єр щодо їхнього використання, для усунення якого одного бажання замало. Потрібні клопітка цілеспрямована робота, подолання сформованих стереотипів, фактично переосмислення традиційних підходів і методів, формування нового – системного мислення, оволодіння умінням бачити в нових ІТ не тільки систему знань, а й сукупність практичних прийомів, методів і засобів, що розширюють межі можливостей користувачів таких систем.

Розглядаючи одну з основних функцій органів державної влади, в якій полягає ефективність їхньої діяльності – управління, можна переконливо довести, що використання інформаційних систем могло би бути головним засобом підвищення ефективності цієї функції. У найзагальнішому вигляді процес управління складається з двох стадій: розроблення та виконання управлінських рішень. Однак тільки повна реалізація обох стадій дає підстави для оцінки ефективності управлінського рішення.

Література

1. Бондаренко А. Інформаційні технології як механізм взаємодії органів влади з громадськістю [Текст] : зб. наук. пр. / А. Бондаренко ; за ред. С. М. Серьогіна. — Дніпропетровськ : Державне управління та місцеве самоврядування, 2009. — С. 22.
2. Гора О. Б. Інформаційні технології як засіб забезпечення виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України [Текст] : наук.-техн. журн. / О. Б. Гора ; за ред. В. В. Петроваа. — К. : Реєстрація, зберігання і обробка даних, 2010. — С. 48.
3. Шпак Н. О. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні / Н. О. Шпак, О. І. Венгер // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку [Текст] : [зб. наук. пр.] / відп. ред. О. Є. Кузьмін. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. — С. 461—467.
4. Про Національну програму інформатизації : Закон України № 75/98-ВР від 04.02.1998 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1998. — № 27. — Ст. 182.
5. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки : Закон України № 537-V від 09.01.2007 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 2007. — № 12. — С. 511. — Ст. 102.
6. Про телекомунікації : Закон України № 1280-IV від 11.11.2003 р. // Голос України [Текст]. — 2003. — № 244. — С. 12.
7. Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції : Закон України № 5450-VI від 16.10.2012 р. // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 2013. — № 47. — С. 2522. — Ст. 656.

8. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. // Офіційний вісник України [Текст]. — 2013. — № 44. — С. 79. — Ст. 1581.

9. Семиноженко В. Завдяки державній підтримці Україна поліпшила свій рейтинг за рівнем розвитку ІКТ [Електронний ресурс] / В. Семиноженко. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

10. Про схвалення пропозицій до структури розділів та змісту Стратегії розвитку сфери ІКТ в Україні [Електронний ресурс] : Рішення № 252 від 25.04.2013 р. — Режим доступу : nkrz.gov.ua.

11. Мартиненко В. М. Державне управління: шлях до нової парадигми (теорія та методологія) [Текст] : монографія / В. М. Мартиненко. — Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2003. — С. 9.

12. Бастриков М. В. Інформаційні технології управління [Текст] / М. В. Бастриков, О. П. Пономарьов. — М. : ЭКСМО, 2002. — 391 с.

13. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти [Текст] : монографія / І. В. Арістова ; за заг. ред. Бандурки О. М. — Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. — 368 с.

S. Naidyuk

APPLICATION OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGY IN DECISION-MAKING PROCESS

The current state of the decision-making mechanism in public authorities is analysed. The use of new information technologies as a modern mechanism of improvement of management decision making is suggested, this will help to collect, process, analyze, and as a result get the expected effect in the form of consistent state management decisions.

Key words: public administration, information technology, decision-making, management decisions, public authorities.